

Književne novosti

Ksaver Meško: „Mir božji“. Izšlo v založbi Ig. pl. Kleinmayra in Ferd. Bamberga v Ljubljani. — O tej novi, 11 tiskanih pol obsegajoči zbirki Meškovih umetniških proizvodov izpregovorimo več v eni prihodnjih števil.

Nova železnica s Koroškega skozi Karavanke, Bohinjske gore in čez Kras v Trst. Kratek opis železnice v tehničnem in turističnem oziru. Spisal Maks Klodič pl. Sabladoski. — Str. 30. Cena 70 h, po pošti 5 h več. — Slovenci silo malo storimo za reklamo za svojo lepo domovino; pred vsem pa pogrešamo v naši potopisni, domoznanski literaturi knjižic, ki bi služile temu namenu. V zadnjem času je izšlo par takih brošur, ki jih je svet pozdravil z veseljem, in s tega stališča pozdravljam in priporočam vsakemu rodoljubi to knjižico, ki bo vsaj deloma pripomogla po svoje, da spoznavamo bliže prelepo slovensko zemljo, ki je v nekaterih delih večini tako malo znana, da je vprav sramotno. Tu imam pred vsem v mislih oni krasni predel slovenske domovine onostran Karavank, ki bo odprt po novi progi širšemu slovenskem občinstvu, — kamor naj se koncentrira vse naše narodno gibanje, zlasti pa turistika. To je naš divni slovenski Korotan, ki je po večini celo našim izobražencem prava španska vas, pred vsem pa prekrasni, slavni Rož. — Komu naših turistov je dozdej na misel prišlo posetiti naše brate onkraj Golice in Stola!? Daleč čez meje avstrijske je peljala marsikoga pot, — tužni Korotan, kjer je toliko narodnega dela — in velik kos tega dela je že samo občevanje z narodom v slovenščini — pa je ostal na strani, čakajoč odrešenja... Bog ve, ali mu prinese nova železnica to odrešenje! Klodič pravi takoj v začetku, da o tem ne more biti govora in da se nadejamo le najboljšega, — s tem optimističnim in bodrilnim uvodom je pridobil Klodič takoj moje simpatije, kajti nič mi ni zoprnejšega in bolj demoralizujočega nego tisto nejunaško, malodušno lamentiranje, da je Koroška izgubljena in da je vsak trud zastonj... Koroška še ni izgubljena samo pozitivnega narodnega dela je treba, tistega malega dela, ki ga imenujejo Čehi „mali narodni prace“, in lep kos tega dela reprezentuje turistično delovanje in posebno še na Koroškem, ki je eminentno dežela tujskega prometa. Vzbuditi zmisel za tako delovanje je postranski namen te knjižice in s tega stališča je vse hvale vredna. Na kratko, a jedrnat in toplo opisuje pisatelj ozemlje nove železnice, posebno Koroško. O Rožu bi si želeli malo več zanimivih podrobnosti. Spis pa je sploh kratek; v potopisnem delu zaostaja za tehničnim, v zadnjem oziru je pač izboren, vreden pisateljevega stanu. Uvrstiti ga moramo med najboljše spise tega žanra. Zato ga priporočam vsakomu, ki ima kaj zmisla ne le za novo železnico, nego tudi za lepe slovenske kraje, ki jih je otvorila potujočemu občinstvu karavanško-bohinjska železnica. Knjižico krasi tudi 10 lepih slik. Na koncu je pridejan zemljevid, kažoč ozemlje ob novi železnici.

Dr. Jos. C. Oblak.

»Pisanice«, prvi slovenski pesniški almanah. Tako se glasi naslov razpravi, ki jo je v izvestju c. kr. II. drž. gimnazije ljubljanske napisal g. dr. Šlebinger. Za primernim uvodom, ki nam v kratkih potezah omeni prvi razvoj slovenskega pesništva, kako se je pojavila cerkvena pesem v reformacijski dobi, kako so si razne nabožne pesmarice prizadevale udušiti iz življenja vzniklo narodno pesem, kako so se naposled pokazali prvi poskusi v posvetnem umetnem pesništvu — za tem uvodom

iskati izvira v turščini, a ne v italijanščini. Kalinovo narodno ime „korarček“ (prim. italijan. „monachino“) nam je razumljivo, če se spomnimo rdečega ovratnika, a Pohlinov „bolt“ (ozir. boltek) je bržkone ljubkovalna okrajšanka (Koseform) kakega lastnega imena (Oswald?? Primeri priimke Bolta, Baltič, Bavdek). —

Najbolj zanimiva v „Pisanicah“ je pa alegorija o Belinu (Apolonu), kajti sumiti bi se dalo, da imamo razumeti za Belinom zgodovinsko osebo tedanje dobe, od katere so se tedanji naši prosvetljenci in prijatelji omike nadejali, da jim bo pokrovitelj in — spešitelj narodne izobrazbe. Kakor je Burja (veter) senca ali podoba neusmiljenih tiranov, tako je Belin „ena senca“, t. j. reprezentant dobrotljivih **oblastnikov**. In kranjske modrice tožijo, da jim njih laške sestre („nevtelne Lahinje“) v svoji nenasitnosti ljubljenega in težko pričakovanega Belina zadržujejo na Laškem, in one prosijo, naj ga jim vrnejo, kakor so obljubile vrniti ga, češ da Kranjice so ga Lahinjam le na kratek čas posodile, rok posojila da je že minul i. t. d. Kranjske modrice se obračajo dalje do Belina s prošnjo: „O ljubi nas, Belin! Goreče bomo me tebe vselej ljubile in ti poklonile Ovide in Vergile. Vsi Kranjci bodo tvojo ljubezen peli in vsa Ljubljana bo tebi čast in hvalo pela, češ da je po tebi prejela zlate čase. Njej boš ti to, kar je bil Rimu Avgust, namreč oče modric, vsa čast nje in nje svetlost.“ — Kdo naj bi bil takov dobrotljiv vladar, pokrovitelj modric in prosvetitelj? Mar cesar Jožef? Ta je bival v Italiji 1769, tisti čas pa je potoval po Rusiji. Ta je za Kranjsko in za Ljubljano preoddaljen. — Morda nam je pod Belinom razumeti kot dobrotljivega oblastnika Frana Adama grofa Lamberga, ki je baš leta 1780 nastopil deželno glavarstvo na Kranjskem! Prav zmiselno se mi zdi, da so se pisničarji pri njem hoteli s tako alegorijo ulaskati in prikupiti. Na to misel me napotuje takoj za opereto „Belin“ uvrščeni pozdrav ali čestitka s hronogramom 1780 „na veseli prihod njega ekscelence novega gospoda poglavarja kranjske dežele grofa Frana Lamberga“. Če bi se dognalo, da je bival prav pred nastopom deželnega glavarstva kranjskega v Italiji, postala bi ta kombinacija dokaj verjetna. — O tem naj nas pouče raziskovalci naše domače zgodovine! —

Sklepno hočem še poudariti, da bodi ta Šlebingerjeva razprava vzor programskim razpravam na naših srednjih šolah, kajti domače slovstvo in domača zgodovina, domače zemljepisje in naravopisje nudi za take razprave gradiva dovolj. —

L. P.

Iz „Časopisa za zgodovino in narodopisje“ so izšle v ponatisku tri razprave vseučiliškega profesorja g. dr. K. Štreklja, in sicer „Razlaga nekaterih krajevnih imen po slovenskem Štajerju“, „Nekaj prispevkov k slovenski bibliografiji“ in „Književna poročila“ (ocena knjig „Materialy dlja istorii slavjanskoj filologii“ in Iv. Šašljevih „Bisernic“) ter razprava dr. Fr. Ilešiča: Početki štajersko-slovenske književnosti v XVIII. stoletju. Tiskala tiskarna sv. Cirila v Mariboru, 1906.

„Zgodovinska knjižnica“. Izdaje „Zgodovinsko društvo“ v Mariboru. I. odelek: Pomožna znanstva. 2. zvezek: Prazgodovinske izkopine. Cena 40 vin. Tisk „Zvezne tiskarne“ v Celju 1906.

Ob koncu šolskega leta. Pod tem zaglavjem se hočemo ob kratkem ozreti na letošnja šolska izvestja kranjskih srednjih šol, opozoriti na znanstvene članke, ki jih prinašajo, in končno reči nekaj besed o našem srednjem šolstvu pa njega razvoju.